

Naturalmente

Tolda de Castela, 4B

982280202

info@lugo.uned.es

Proxecto UNED Lugo NaturalMente

1. INTRODUCCIÓN.....	4
2. FOMENTAR A SENSIBILIZACIÓN COS PROBLEMAS DE SUSTENTABILIDADE AMBIENTAL.....	7
3. POSTA EN VALOR DO PATRIMONIO AMBIENTAL DA CONTORNA DO CENTRO ASOCIADO.....	20
4. COÑECEMENTO DO CAMBIO CLIMÁTICO E LOITA CONTRA O MESMO.....	25
5. CONTRIBUÍR Á DIVULGACIÓN E COMUNICACIÓN DA AXENDA 2030 E OS SEUS 17 OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SUSTENTABLE (ODS).....	39
6. BIBLIOGRAFÍA.....	41

1. INTRODUCCIÓN.

En outubro de 2018 o Centro Asociado da UNED publicou a súa nova misión e valores. A misión do Centro é: Que todos os cidadáns/jas da nosa contorna teñan acceso flexible ao coñecemento relacionado coa educación superior, mediante a modalidade de aprendizaxe semipresencial e a distancia, e ao desenvolvemento profesional e cultural de maior interese social. Aos valores do Centro engadiuse a Responsabilidade Social¹: que vai máis aló do cumprimento da normativa vixente e trata de xestionar todas as actividades con honradez e trato igualitario, **optimizando os recursos dispoñibles e coidando o impacto ambiental**. Decidiuse actuar en aspectos relacionados coa optimización de recursos e o coidado do impacto no medio.

Traballárase realizando actividades relacionadas o fomento da sensibilización cos problemas do desenvolvemento e da sustentabilidade ambiental, a posta en valor do patrimonio ambiental da contorna do Centro Asociado e do seu tres Aulas Universitarias (Foz, Monforte de Lemos e Viveiro), o coñecemento do cambio climático e a loita contra o mesmo e contribuír á divulgación e comunicación da Axenda 2030 e os seus 17 Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable (ODS) ao conxunto da Comunidade Universitaria e á provincia de Lugo,.... E tratarase de dar máxima difusión ás devanditas actividades para tratar de chegar ao maior número de usuarios posible.

As universidades, debido ao seu labor de xeración e difusión do coñecemento e o seu preeminente situación dentro da sociedade, están chamadas a desempeñar un papel fundamental no cumprimento da **Axenda 2030 e os seus 17 Obxectivos de**

¹ Nivel Avanzado con RSU do SGICG-CA

Desenvolvemento Sustentable (ODS). O impacto deste compromiso atraerá o interese de formación relacionada cos Obxectivos, creará novas alianzas, permitirá acceder a novas fontes de financiamento e definirá á universidade como institución comprometida e responsable socialmente.

A UNED asumindo o compromiso coa Axenda 2030 elaborou o Plan Estratéxico (2019-2022), no que os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable (eixo 5) se establecen como eixos transversais na educación, investigación e transferencia e gobernanza.

En liña co Plan Estratéxico da UNED, en cuxo EIXO 5. SOCIEDADE E ODS figura o obxectivo **15 Impulsar o cumprimento dos obxectivos de desenvolvemento sustentable**, a UNED de Lugo adhírese a este obxectivo común e traballará para contribuír á consecución dos seguintes compromisos da Universidade Nacional de Educación a Distancia (UNED).

1. Desenvolver a Campaña UNEDODS.
2. Promover o desenvolvemento do ODS.
3. Igualdade de xénero na UNED.
4. Rexistro e redución da pegada de carbono da universidade.
5. Mellorar a eficiencia e a sustentabilidade ambiental na adquisición de bens e servizos e no consumo de auga e enerxía.
6. Ordenar o sistema de xestión de residuos .

Neste marco elaborouse o seguinte programa de actividades tratando de traballar en liña co Plan estratéxico da nosa universidade e cos ODS:

Con este proxecto perségúense as seguintes metas:

1. Difundir e dar a coñecer a Axenda 2030 e os ODS á provincia de Lugo
2. Promover o desenvolvemento dos ODS e contribuír ao seu cumprimento.
3. Rexistrar e reducir da pegada de carbono do Centro Asociado.
4. Establecer un sistema de xestión ambiental do Centro encamiñado a un comportamento máis sustentable e á redución da pegada ambiental do Centro en particular e da comunidade universitaria en xeral.
5. Dar a coñecer o sistema de xestión ambiental do Centro a todos os grupos de interese do mesmo. Tratar de que o 90% do persoal, os profesores-titores e os estudantes o coñezan. Difundilo, tamén, á sociedade, para que poida ser adoptado como modelo por outros colectivos e/ou institucións.
6. Mellorar a eficiencia e a sustentabilidade ambiental na adquisición de bens e servizos e no consumo de auga e enerxía.
7. Ordenar o sistema de xestión de residuos do Centro Asociado.
8. Sensibilizar á sociedade lucense co problema do cambio climático e a importancia e urxencia da adopción de medidas inmediatas para atallalo.
9. Realizar, polo menos, 12 actividades: seminarios, cursos, simposios, talleres,... para contribuír á consecución destes obxectivos.
10. Levar a cabo estes obxectivos con transparencia e fomentando a igualdade entre seres humanos.

2. FOMENTAR A SENSIBILIZACIÓN COS PROBLEMAS DE SUSTENTABILIDADE AMBIENTAL.

A UNED de Lugo asumiu que quizais o futuro incerto ao que nos enfrentamos pode supor unha oportunidade para comezar a ser conscientes de que non é posible o crecemento infinito nun planeta de recursos limitados e, a partir de aí, repensar na nosa maneira de organizarnos, no noso modelo de consumo e enerxía, no modo de gobernos, na nosa maneira de producir alimentos...

Partindo desta base vanse a levar a cabo diversas accións:

En primeiro lugar, modificouse a declaración da política de calidade do Centro para incluír no marco de Calidade da xestión, *a asunción do fomento da responsabilidade social, aprendizaxe, cooperación, igualdade e respecto, con todas as persoas membro da Comunidade Universitaria a fin de que se alcancen todos os obxectivos marcados e que o noso alumnado e a sociedade reciban a mellor atención e servizo pola nosa banda.*

Iniciaremos este camiño analizando o noso comportamento ambiental desde as accións individuais ás colectivas como institución. Defínirase o sistema de xestión ambiental do Centro (SXA), que será a parte do sistema de xestión da organización, empregado para desenvolver e implementar a súa política ambiental e xestionar os seus aspectos ambientais (ISO 14001). Darase máxima difusión a este sistema entre a comunidade universitaria (persoal de administración e servizos, profesores-titores e estudantes). Preténdese que a porcentaxe de membros destes colectivos que coñeza a política e o sistema de xestión ambiental sexa do **90%**.

Ademais, difúndirase devandito sistema de xestión ambiental entre todos os **grupos de interese do Centro Asociado**, chegando tamén ás institucións que integran o consorcio, provedores e á sociedade da provincia de Lugo en xeral.

SISTEMA DE GESTIÓN AMBIENTAL ISO 14001

Parte del sistema de gestión de una organización, empleado para desarrollar e implementar su política ambiental y gestionar sus aspectos ambientales.

ASPECTO AMBIENTAL

Elemento de las actividades, productos o servicios que pueda interferir en el medio ambiente.

IMPACTO AMBIENTAL

Cualquier cambio en el medio ambiente, sea adverso o beneficioso.

ASPECTO AMBIENTAL EN SITUACIÓN DE EMERGENCIA

IMPACTO ASOCIADO

INUNDACIÓN → DISMINUCIÓN DE LA CALIDAD PAISAJÍSTICA DEBIDO A LA ACUMULACIÓN DE RESIDUOS, CONSUMO DE ENERGÍA EN SU GESTIÓN, CONTAMINACIÓN DE SUELOS, CORRIENTES DE AGUA.

INCENDIO → CALENTAMIENTO GLOBAL, AGOTAMIENTO DE LA CAPA DE OZONO ATMOSFÉRICO, CONTAMINACIÓN DIRECTA AL RÍO O INDIRECTA A TRAVÉS DEL COLECTOR.

EMISIONES ATMOSFÉRICAS CONTAMINANTES (GASES REFRIGERANTES) → DISMINUCIÓN DE LA CALIDAD PAISAJÍSTICA DEBIDO A LA ACUMULACIÓN DE RESIDUOS, CONSUMO DE ENERGÍA EN SU GESTIÓN, CONTAMINACIÓN DE SUELOS, CORRIENTES DE AGUA.

DESBORRE DE SUSTANCIAS TÓXICAS Y PELIGROSAS (GASOLEO) → CALENTAMIENTO GLOBAL, AGOTAMIENTO DE LA CAPA DE OZONO ATMOSFÉRICO.

ASPECTO AMBIENTAL DIRECTO

EMISIONES ATMOSFÉRICAS GASES EFECTO INVERNADERO → EFECTO INVERNADERO

GESTIÓN DE RESIDUOS → DISMINUCIÓN DE LA CALIDAD PAISAJÍSTICA DEBIDO A LA ACUMULACIÓN DE RESIDUOS, CONSUMO DE ENERGÍA EN SU GESTIÓN, INTRODUCCIÓN EN EL MEDIO DE SUSTANCIAS PELIGROSAS ACTIVAS

EFICIENCIA ENERGÉTICA, CONSUMO DE ENERGÍA ELÉCTRICA → DISMINUCIÓN DE LOS RECURSOS NATURALES DISPONIBLES EN EL FUTURO

EFICIENCIA ENERGÉTICA, CONSUMO DE COMBUSTIBLE CALDERAS → DISMINUCIÓN DE LOS RECURSOS NATURALES DISPONIBLES EN EL FUTURO

EMISIONES SONORAS → DISMINUCIÓN DE LA CALIDAD AMBIENTAL EN EL ENTORNO

AGUA CONSUMO → DISMINUCIÓN DE LOS RECURSOS NATURALES DISPONIBLES EN EL FUTURO

EFFECTOS DE LA DIVERSIDAD → DISMINUCIÓN DE LOS RECURSOS NATURALES DISPONIBLES EN EL FUTURO

CONSUMO RECURSOS MATERIALES → DISMINUCIÓN DE LOS RECURSOS DISPONIBLES, CONSUMO DE ENERGÍA

ASPECTO AMBIENTAL INDIRECTO

CONSUMO DE COMBUSTIBLE TRABAJADORES DEL CENTRO → CALENTAMIENTO GLOBAL, AGOTAMIENTO DE LA CAPA DE OZONO ATMOSFÉRICO

COMPORTAMIENTO MEDIOAMBIENTAL Y PRÁCTICAS DE CONTRATISTAS, SUBCONTRATISTAS Y PROVEEDORES → CALENTAMIENTO GLOBAL, CONSUMO DE RECURSOS, DISMINUCIÓN CALIDAD AMBIENTAL DEL ENTORNO

FORMACIÓN Y SENSIBILIZACIÓN AMBIENTAL → SENSIBILIZACIÓN Y CAPACITACIÓN AMBIENTAL EN LOS FUTUROS PROFESIONALES, FORTALECIMIENTO DEL DESARROLLO SOSTENIBLE EN LA COMUNIDAD UNIVERSITARIA

Quizás el futuro incierto al que nos enfrentamos queda suponer una oportunidad para comenzar a ser conscientes de que no es posible el crecimiento infinito en un planeta de recursos limitados y, a partir de ahí, pensar en nuestra manera de organizarnos, en nuestro modelo de consumo y energía, en el modo de movernos, en nuestra manera de producir alimentos...

Quizás el futuro incierto al que nos enfrentamos queda suponer una oportunidad para comenzar a ser conscientes de que no es posible el crecimiento infinito en un planeta de recursos limitados y, a partir de ahí, pensar en nuestra manera de organizarnos, en nuestro modelo de consumo y energía, en el modo de movernos, en nuestra manera de producir alimentos...

BUENAS PRÁCTICAS

HÁBITOS DE CONSUMO Y SALUDABLES

- Trata de consumir alimentos KM. 0, es decir producto local.
- Consume productos de temporada.
- Reduce el consumo de carne e incrementa el consumo de verduras y legumbres.
- Trata de reducir el empleo de envases de un solo uso (especialmente plásticos)
- Piensa antes de consumir algo si es realmente necesario y si su consumo supone la explotación de otros seres humanos o del medio
- Practica el Principio de las 3R's: reduce, reutiliza y recicla.
- Sal al parque o al campo y mira toda la vida que hay en esos lugares. Si la conocemos, comprendemos y queremos seremos más capaces de promover su protección y cuidado.

BUENAS PRÁCTICAS

ENERGÍA

- Siempre que se pueda es recomendable utilizar iluminación natural, es más barata y de mejor calidad. Además abre cortinas y persianas.
- Asegúrate que las luces y todos los aparatos eléctricos e informáticos (ordenadores, impresoras, calefactores, cafeteras, tv, etc...) se apagan cuando no son utilizados.
- Apaga al menos los monitores de los ordenadores cuando abandonas tumba para asistir a reuniones.
- Asegúrate que las opciones de ahorro de energía de los ordenadores están activadas.
- La temperatura de tu estancia debe estar por debajo de 21°C en locales calefactados y por encima de 26 °C en locales refrigerados.
- Abre las ventanas sólo el tiempo necesario, y en las horas adecuadas, en verano por la mañana y en invierno al medio día, para evitar enfriar o calentar las habitaciones más de lo necesario
- No abras las ventanas con la calefacción o el aire acondicionado encendidos.
- Resulta más saludable, económico y ecológico utilizar las escaleras en lugar de utilizar el ascensor.
- Desenchufar el cargador de los dispositivos electrónicos (móvil, Tablet, ...) de la red eléctrica.
- Utiliza bombillas y electrodomésticos de alta eficiencia.
- Pon la lavadora con agua fría, y reduce el uso de la secadora.

PAPEL

- Realiza las fotocopias y publicaciones a doble cara.
- Imprime únicamente las versiones definitivas de los documentos.
- Recoge todo el papel que únicamente se ha utilizado por una cara y vuelve a utilizarlo para imprimir borradores o como blocks de notas.
- Aprovecha el papel en la medida de lo posible, reduciendo espacios y márgenes, y disminuyendo el tamaño de la letra.
- Utiliza los medios de comunicación electrónicos en la medida de lo posible para reducir el uso de impresoras.

AGUA

- Da aviso de grifos que gotean.
- No uses el inodoro como papelera.
- Reduce al máximo el consumo de agua embotellada en plásticos de un solo uso.
- Utiliza cantimploras o botellas reutilizables.

TÓNER

- Alarga la vida de los cartuchos de tóner sacudiendo su contenido ante los primeros descensos en la calidad de la impresión.
- Ajusta la salida de tinta a las necesidades de impresión para alargar la duración del cartucho. Utiliza la calidad de impresión borrador y la impresión en blanco y negro.

GESTIÓN DE RESIDUOS

Actuaciones llevadas a cabo por la UNED para asegurar una gestión lo más adecuada posible de los residuos generados en su actividad con objeto de paliar sus efectos negativos sobre el medio ambiente y promover un comportamiento responsable de trabajadores y alumnos.

		RESTOS ORGÁNICOS UBICACIONES DIVERSAS
		ENVASES LIGEROS LATAS, BRICKS Y PLÁSTICOS UBICACIÓN: VESTÍBULO PRINCIPAL MÁQUINA VENDING
		PAPEL CONFIDENCIAL DESTRUCTORA DE PAPEL CONTENEDOR AZUL
		CONTENEDOR AZUL PAPEL / CARTÓN UBICACIONES DIVERSAS
		TÓNER UBICACIÓN: SECRETARÍA
		PILAS UBICACIÓN: SECRETARÍA

Xornada de formación interna sobre sustentabilidade, dirixida á o **personal do Centro** (PAS e profesores-titores). Tratarase de concienciar aos profesionais que prestan os seus servizos na organización sobre os problemas ambientais do planeta e a importancia de ser conscientes de como inflúen as actuacións do día a día na nosa contorna. Se cada vez máis persoas coñecen e interiorizan a magnitude do problema do cambio climático e actúan para tratar de revertir esta situación, poderase combater esta ameaza dun modo eficaz. Para realizar esta xornada actuarase en colaboración con ADEGA (**Asociación para a Defensa Ecolóxica de Galiza**). Está previsto que se asine un convenio coa devandita institución para impartir este tipo de actividades.

Xornada de formación sobre sustentabilidade e concienciación da magnitude do problema do cambio climático dirixida á **sociedade lucense e alumnado da UNED**. A comunidade científica di que quedan apenas doce anos para evitar que a temperatura media global supere os niveis que colocan aos seres humanos e á natureza nunha situación de alto risco. É importante asumir a realidade da situación e, en consecuencia, adoptar as medidas individuais e colectivas necesarias para atallar o problema. Esta actividade, tamén, se realiza en colaboración con ADEGA (**Asociación para a Defensa Ecolóxica de Galiza**).

Taller de compostaxe e reciclaxe de materia orgánica. Esta actividade dirixirase a toda a comunidade universitaria e a toda a sociedade lucense en xeral.

O volume de residuos sólidos urbanos que se xeran nos nosos fogares é un problema ambiental e económico para a nosa sociedade e institucións.

A dispersión da poboación fai que sexa necesaria un gran investimento para xestionar todos estes residuos de forma adecuada. A elaboración caseira de compost contribúe a reducir a produción de residuos sólidos urbanos e xerar valor engadido a partir da materia orgánica que conteñen.

A materia orgánica fermentable supón máis do cincuenta por cento dos residuos que se xeran. Aproximadamente cada persoa xera medio quilo ao día. É unha práctica habitual do rural o aproveitar este tipo de lixo para alimentar aos animais ou para abonar a terra. É interesante recuperar e difundir esta práctica para poder alcanzar todas vantaxes ambientais que se comentaron.

Tratarase de promover e fomentar a compostaxe tratando de achegar aos participantes na actividade información de como realizalo e asesoramento para levalo a cabo.

Taller de introdución á moda sustentable. Do 9 ao 11 de decembro, en horario de 17:00 a 20:00 horas. A diseñadora **lucense, Tania Taboada Campelo**, impartirá un curso na UNED sobre moda sustentable. Esta actividade dirixese á sociedade lucense en xeral.

Este curso tratará de concienciar sobre os efectos ambientais da industria da moda actual. Así como, mostraranos a existencia de alternativas ecolóxicas e ensinaranos a ser nosos propios estilistas sustentables.

1 peza de "moda rápida" que usemos menos de 5 veces e tiremos aos 35 días xera un 400% máis de emisións de carbono que una que usemos 50 veces e teñamos por 1 ano.

Impartirase de modo **online ou presencialmente**.

Esta actividade está recoñecida como actividade cultural con 0,5 **créditos ECTS**.

A industria da moda converteuse na segunda maior contaminante do planeta, xerou pobreza para quen está detrás e necesitaba un cambio. Outra forma de crear, de inspirar. Desde a orixe das materias dunha peza ata as mans que lle dan forma

A moda sustentable é parte da tendencia máis ampla do deseño sustentable onde se crea un produto elaborado considerando o impacto ambiental e social que pode ter en todo o seu ciclo de vida, incluíndo a súa "pegada de carbono". De acordo coa publicación de maio de 2007 de Vogue, a moda sustentable non apareceu para ser unha tendencia a curto prazo, podería durar varias tempadas. Mentres o ambientalismo se manifesta no mundo da moda a través dunha doazón da porcentaxe das vendas dun produto a unha causa caritativa, os diseñadores de moda están agora reintroducindo métodos con conciencia ecolóxica a través da utilización de materiais respectuosos co medio ambiente e métodos socialmente responsables da produción.

Segundo Earth Pledge, unha organización sen fins de lucro comprometida a promover e apoiar o desenvolvemento sustentable: "polo menos 8.000 sustancias químicas se empregan para converter as materias primas en téxtiles e úsanse inxentes cantidades de praguicidas para o cultivo de algodón non orgánico. Isto provoca danos irreversibles nas persoas e no medio ambiente biofísico, e tamén dous terzos da pegada de carbono das pezas producírase despois da súa adquisición".

Taller de Innovación en Turismo Sustentable (Aula Universitaria de Viveiro)

Os próximos días 15 e 22 de Outubro en Aragón, o 5 de Novembro en Galicia e 7 de Novembro en Asturias, celébranse uns Talleres de Innovación en Turismo Sustentable para a posta de longo da Rede de formación activa Escola de EcoAgroturismo respondendo as necesidades do sector, compartindo coñecemento e formando a todos os actores do medio rural implicados nun turismo sustentable, profesionais de sectores afíns ao turismo e demais axentes comprometidos co desenvolvemento rural dos destinos (produtores, artesáns,...).

Na actualidade, a Certificación Ceres Ecotur, que cumpriu 10 anos de andaina en 2018, é un sistema de calidade aplicable e transferible á realidade de diferentes territorios do noso país. No entanto, a internacionalización do proxecto estes últimos anos (Portugal, Colombia) achega novas perspectivas para a consolidación das iniciativas ecoturísticas.

O intercambio de coñecementos e experiencias co proxecto de Costa Rica, destino de ecoturismo de maior recoñecemento internacional, é unha nova oportunidade de conformar alianzas para a consolidación do ecoagroturismo nos nosos respectivos territorios.

Lugar e datas: **Aula Universitaria da UNED en Viveiro, 5 de novembro de 2019.**

Programa:

A CERTIFICACIÓN CERES ECOTUR COMO FERRAMENTA PARA DESEÑAR UNHA EXPERIENCIA SINGULAR.

Enfoque e ámbito de actuación dun modelo de xestión baseado en principios de turismo sustentable como a Certificación Ceres Ecotur que cumpriu 10 anos de andaina en 2018. Casos de boas prácticas de referencia en aloxamentos sustentables, actividades na natureza e ecogastronomía.

Severino García. Presidente Fundación Ecoagroturismo

COMO ELABORAR UN PLAN DE MELLORA (MODELO DE AVALIACIÓN ISOLUCIONA EN COSTA RICA)

Contrastar os desafíos e factores de éxito nos procesos de certificacións turísticas. A experiencia de Rede Ceres Ecotur en España e ISOLucionA en Costa Rica. Accións de mellora e ferramentas estratéxicas que aseguraron un desempeño competitivo exitoso no cumprimento de ambas metodoloxías de avaliación.

Marcela Villalobos. Enxeñeira en Costa Rica

A EXPERIENCIA DÁ ASOCIACIÓN NORDÉS.

Asociación de desenvolvemento das Terras da Faladoira. A experiencia asociativa como modelo de cambio e de posta en valor dun territorio. Accións realizadas e propósitos.

Lucas Requejo Fenández. Delegado en Galicia Fundación Ecoagroturismo

MUNICIPIOS 2030. O turismo sustentable e a innovación social como ferramentas locais para alcanzar os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.

Como contribuír aos 17 ODS que se inclúen na Axenda 2030, retos expostos por Nacións Unidas. Guía Local por unha Nova Economía: Como transitar nas nosas cidades e territorios cara a unhas novas relacións económicas e turísticas”.

Lucas Requejo Fenández. Delegado en Galicia Fundación Ecoagroturismo.

Presentación do libro "Sócrates e a Econoloxía: Unha viaxe cara a unha xestión máis orgánica". Aula Universitaria de Viveiro

Narrativa Empresarial. Presentación do coautor a cargo de Lucas Requejo.

Se etimoloxicamente a economía é a xestión da casa e a ecoloxía é o coñecemento da casa, é ilóxico que economía e ecoloxía queiranse mostrar enfrontadas. A econoloxía é o neoloxismo acuñado polos autores para referirse ao coñecemento da casa (empresa) para poder xestionala. Trátase máis dunha cultura e unha filosofía de vida que dea ferramentas concretas de xestión: É un regreso ao esencial, ao que de verdadeiramente importa. Hai que deixar de usar métricas que son moi bonitas e fáciles de medir pero non teñen ningunha importancia, e preocupamos por intanxibles que moitas veces son difíciles de medir, pero que son os relevantes que fan que unha empresa teña éxito ou non. Neste libro escrito en forma de diálogos socráticos, con moito humor e sabedoría, trázanse os conceptos básicos da econoloxía: unha forma complexa, algo caótica, pero natural de coñecer e xestionar a nosa empresa.

Lugar e datas: 25 de outubro de 2019, de 20:00 a 21:30 horas.

Conferencia inaugural do curso “A tutela xurídica contra a contaminación acústica”.

En liña coa área de traballo deste proxecto, a lección inaugural do Acto de Inauguración do curso académico 2019-2020 ha de versar sobre algún dos obxectivos de desenvolvemento sustentable (ODS) da ONU.

Neste caso, seleccionouse o problema da contaminación acústica desde o punto de vista legislativo, cunha conferencia a cargo do presidente da Audiencia Provincial de Lugo, D. José Antonio Varela Agrelo.

O acto tivo lugar o día 13 de novembro, no salón de actos do Centro Asociado ás 18.00 horas.

Seminario: Outros modelos de produción ecolóxica e sustentable: “Ou Mercado dá Terra”:

O obxectivo é a obtención de alimentos de máxima calidade, respectando o medio ambiente e conservando a fertilidade da terra. Utilizar ao máximo os recursos pero sen facer dano ao planeta. Para iso empréganse métodos de cultivos biolóxicos e mecánicos e é necesario evitar os produtos químicos de sínteses.

Feira/Mercado de produtos ecolóxicos. Tratarase de que empresas sustentables e ecolóxicas teñan un escaparate para mostrar os seus produtos e modos de produción no Centro Asociado.

3. POSTA EN VALOR DO PATRIMONIO AMBIENTAL DA CONTORNA DO CENTRO ASOCIADO.

Actividades na contorna do río Miño (andaina e/ou recollida de lixo no río) dirixida á comunidade educativa e tamén a sociedade en xeral. Aínda que estivese dirixida aos membros da comunidade podería participar calquera persoa que manifeste o seu interese na mesma.

Adhesión ao “Proxecto Ríos” de ADEGA

“Proxecto Ríos” é unha iniciativa de concienciación, educación e participación cidadá en defensa dos nosos ríos. Fundaméntase na realización de inspeccións do estado dos ríos galegos por parte de persoas ou grupos voluntarios a nivel local, co obxectivo final de facerse responsables da vixilancia (adopción) do río que pasa polo seu municipio ou localidade. Estas inspeccións realízanse como mínimo dúas veces ao ano, en base á metodoloxía e materiais de apoio proporcionados polo Proxecto Ríos que axudarán a cumprimentar as Follas de Inspección.

Unha vez recibidas estas en a sede do Proxecto, elaboraranse informes anuais cos

datos fornecidos por todos os/as participantes nas distintas campañas Ademais, recolleranse nunha base de datos accesible na web do proxecto.

Posteriormente os grupos que así o desexen poden participar no Programa de Adopción de Ríos, co que se fan responsables, nalgunha medida, de velar polo estado daqueles treitos de río que escollan.

Historia

No ano 1999 a Associació Hábitats inicia o Projecte Ríus en Cataluña. Actualmente máis de 700 grupos forman esta rede de inspección de ríos, desenvolvendo un importante traballo de avaliación e coidado dos ríos cataláns. No ano 2004, ADEGA asina un convenio de colaboración coa Associació Habitats para trasladar a iniciativa á Galicia, adaptándoo ás características específicas das nosas concas fluviais. Nace así o Proxecto Ríos, xerme dunha nova conciencia de respecto polas nosas augas continentais a través do coñecemento e a participación activa e responsable da cidadanía.

Xornadas do Souto da Ribeira: Curso/seminario sobre o río Miño e o ecosistema da ribeira do mesmo, para pór en valor o noso patrimonio ambiental. En colaboración con ADEGA.

Anelamento de aves na contorna do Miño.

Reforestación participativa na contorna do Miño.

Recuperación da poza no entorno do Centro Asociado á beira da Sede Miño.

Hortos ecolóxicos na contorna do Miño.

Curso Biodiversidade e Conservación Mariña I (Aula Universitaria de Foz). Esta actividade diríxese a estudantes da UNED e á sociedade en xeral.

A pesar dos avances tecnolóxicos, na actualidade os mares e océanos seguen sendo os grandes descoñecidos do noso planeta. Os ecosistemas mariños sufriron no último século serios impactos de orixe antropoxénico: sobrepesca, contaminación, perda de hábitats, cambio climático, etc. afectando negativamente a súa biodiversidade a nivel global.

Urxe un cambio de perspectiva para poder frear o colapso cara ao cal non diriximos se seguimos esta tendencia. Aínda estamos a tempo de reverter esta liña e protexer as nosas costas e océanos para que futuras xeracións poidan gozar deles. Como resposta a estas ameazas, as administracións locais, nacionais e internacionais, adican un esforzo cada vez maior ao establecemento de medidas de xestión e conservación da biodiversidade mariña, o que require un elevado grao de especialización conceptual, metodoloxía e administrativa.

Este curso proporciona un coñecemento interdisciplinar sobre biodiversidade, conservación e restauración do ambiente mariño.

Así mesmo, proporciona coñecementos sobre as actividades aplicadas e o seu impacto en relación co desenvolvemento sustentable do ambiente mariño.

Neste curso, ao longo de 5 módulos, analizaremos os aspectos máis relevantes da biodiversidade e conservación mariña. Trataremos os procesos oceanográficos, bióticos e abióticos que imperan no medio mariño así como interrelacións entre a conservación e a xestión dos recursos pesqueiros. Estudaremos as aplicacións do uso de Áreas Mariñas Protexidas como ferramentas de xestión. Finalmente centrarémonos en España e Galicia como casos de estudo.

Levarase a cabo do **9 ao 13 de decembro de 2019**, en horario de 17:00 a 21:00 horas, na **aula Universitaria da UNED de Foz**.

Impartido por Carlos Gil Fernández: Máster Erasmus Mundus en Biodiversidade Mariña e Conservación. Licenciado en Bioloxía. Xerente de Maremasma.

Programa:

Luns, 9 de decembro: Introducción. Biodiversidade Mariña. Necesidade de Conservación de ecosistemas mariños, ameazas e xestión.

Martes, 10 de decembro: Procesos físicos-químicos, biolóxicos e ecoloxía do medio mariño.

Mércoles, 11 de decembro: Xestión do medio mariño e recursos pesqueiros.

Xoves, 12 de decembro. Áreas Mariñas Protexidas (MPA).

Venres, 13 de decembro: España e Galicia, un Mar de posibilidades . O curso complétase cunha avaliación final de carácter obrigatorio que inclúe os aspectos máis importantes tratados nos diferentes módulos. De maneira opcional pódese presentar un pequeno proxecto que completará a nota da avaliación final.

Exposición A MARIÑA MERGULLADA, de Hugo Fernández Balseiro e Carlos Gil Fernández.

4. COÑECEMENTO DO CAMBIO CLIMÁTICO E LOITA CONTRA O MESMO.

Abordar o cambio climático

O Obxectivo 13 exige medidas urxentes para combater o cambio climático e as súas repercusións. Está intrinsecamente relacionado cos outros 16 Obxectivos da Axenda 2030 para o Desenvolvemento Sustentable. Para abordar o cambio climático, os países adoptaron o **Acordo de París** para limitar o incremento da temperatura media mundial a un nivel claramente inferior aos 2 graos centígrados.

Por que temos que adoptar medidas

O cambio climático afecta, na actualidade, a todos os países en todos continentes. Ten un impacto negativo na economía e a vida das persoas, as comunidades e os países. No futuro, as consecuencias serán aínda peores.

As persoas viven na súa propia pel as consecuencias do cambio climático, que inclúen cambios nos patróns do tempo, o aumento do nivel do mar e os fenómenos

meteorolóxicos máis extremos. As emisións de gases de efecto invernadoiro causadas polas actividades humanas fan que esta ameaza aumente. De feito, as emisións nunca foran tan altas. Se non actuamos, a temperatura media da superficie do mundo podería aumentar uns 3 graos centígrados este século e nalgúns zonas do planeta podería ser aínda peor. As persoas máis pobres e vulnerables serán os máis prexudicados.

Unha carreira que podemos gañar

Temos ao noso alcance solucións viables para que os países poidan ter unha **actividade económica máis sustentable e máis respectuosa co medio ambiente.**

O cambio de actitudes acelérase a medida que máis persoas están a recorrer á enerxía renovable e a outras solucións para reducir as emisións. Pero o cambio climático é un **reto global** que non respecta as fronteiras nacionais. As emisións nun punto do planeta afectan a outros lugares afastados. É un problema que require que a comunidade internacional traballe de forma coordinada e precisa para que os países en desenvolvemento avancen cara a unha economía baixa en carbono.

Para abordar o cambio climático, os países aprobaron o Acordo de París na COP21 en París en decembro de 2015. Entrou en vixencia menos dun ano despois. Os países acordaron traballar para reducir o aumento da temperatura global por baixo dos 2 graos centígrados e, dados os graves riscos, esforzarse por alcanzar os 1,5 graos centígrados.

A implementación do **Acordo de París** é esencial para o logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, e serve de folia de ruta para accións climáticas que reducirán as emisións e crearán resiliencia climática.

As **accións** que levarán a cabo en relación á loita contra o cambio climático son as seguintes:

Cálculo da pegada de ecolóxica do Centro e contribuír á diminución da mesma.

A pegada ecolóxica é un indicador do impacto ambiental xerado pola demanda humana que se fai dos recursos existentes nos ecosistemas do planeta, relacionándoa coa capacidade ecolóxica da Terra de rexenerar os seus recursos. O Centro tratará de reducir o consumo de modo que se reduza a explotación que fan os seres humanos da natureza, dos animais, dos minerais e doutras especies de animais e plantas. Trátase de aprender a vivir con menos auga e enerxía. Reducir ao máximo a xeración de residuos e reciclar o que non se poida evitar producir. Para iso, implementárase o **novo sistema de xestión ambiental do Centro** entre todos os grupos de interese do mesmo.

Substitución da cartelería impreso por imaxes que se proxectan nunha pantalla no hall entrada do Centro Asociado. Deste xeito elimínase a impresión en papel de carteis publicitarios coas actividades e novas do Centro.

Eliminación das fontes de auga de bidóns e dos vasos de plástico dun só uso. Substitución das mesmas por fontes de auga da traída filtrada Unha auga de

proximidade, que evita longos transportes ata o lugar de consumo, coa redución de CO₂, que iso supón.

Substitución dos vasos de plástico dun só uso por envases de vidro reutilizables que, respectan o contido e non xeran residuos.

Conferencias sobre os seguintes temas en colaboración con CEIDA (Centro de Extensión Universitaria e Divulgación Ambiental de Galicia):

- Cambio climático.
- Residuos e lixo mariño.
- Educación ambiental.

Exposición: Cambio climático. O noso mundo, o noso futuro, a nosa opción.

Con esta exposición preténdese dar a coñecer a todos os galegos e galegas o problema ambiental do cambio climático, informando as súas causas e consecuencias a nivel global e tamén en Galicia. Ademais, tenta estimular a participación e reflexión dos visitantes propondo novos comportamentos comprometidos e accións positivas co clima que loiten contra o cambio climático e fomenten un desenvolvemento máis equilibrado, social e ambientalmente.

Esta exposición está baseada no proxecto CLARITY

– Acción Educativa polo Clima – pretende contribuír ao coñecemento do fenómeno do cambio climático, as súas causas e respostas que se están propondo para facerlle fronte. CLARITY, deseñada en formato CD, é unha ferramenta que facilita a centros educativos, asociacións culturais, municipios e calquera outra organización interesada, a montaxe da súa propia exposición sobre cambio climático e a organización de actividades relacionadas.

Adhesión ao programa Caring for Climate das Nacións Unidas.

O Centro Asociado adherirase ao programa *Caring for Climate* da ONU, a maior iniciativa do mundo empresarial para a loita contra o cambio climático.

Mediante esta adhesión o Centro comprométese a apoiar os dez principios do Pacto Mundial referente aos Dereitos Humanos, os Dereitos Laborais, o Medio Ambiente e a loita contra a corrupción. Facendo o Pacto Mundial e os seus principios parte da estratexia, a cultura e as accións cotiás desta institución, tratando de involucramos en proxectos cooperativos que contribúan aos obxectivos máis amplos de Desenvolvemento das Nacións Unidas, en particular os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.

Ademais, comunicarase claramente este compromiso ás nosas partes interesadas e ao público en xeral. Recoñecemos que un requisito cruce para participar no Pacto Mundial é o envío anual dunha Comunicación sobre o Progreso (COP) que describa os esforzos da nosa compañía por implementar os dez principios e apoiar calquera plataforma especializada do Pacto Mundial á que a nosa compañía poida unirse posteriormente. Apoiamos a transparencia e a rendición de contas, e por tanto comprometémonos a reportar o progreso de aquí a un ano de ingresar ao Pacto Mundial, e anualmente desde esa data, tal como o indica a política de COP do Pacto Mundial. Mediante unha declaración asinada pola directora expresando o seu apoio continuo ao Pacto Global e a renovación do noso compromiso continuo coa iniciativa e os seus principios.

Participación en #COP25UNED

Con motivo da celebración do próximo **Cume sobre o Clima en Madrid** a UNED organiza a actividade **#COP25UNED** coa que se trata de involucrar aos distintos colectivos da UNED ante o reto do cambio climático, facilitando a participación de toda a comunidade universitaria no cume.

A actividade consistirá nun proceso participativo que terá lugar na Sede Central en Madrid e naqueles Centros Asociados que desexen adherirse, entre os que se atopa o de Lugo, formando un grupo de traballo propio. A actividade no Centro estará coordinada pola directora do mesmo .

A continuación inclúese máis información sobre esta actividade:

#COP25UNED

¿Qué es la COP25?
 La Convención Marco de Cambio Climático (CMCC) se estableció en 1992, en la Conferencia de las Naciones Unidas sobre Medio Ambiente y Desarrollo, celebrada en Río de Janeiro. La Conferencia de las Partes (COP) se establece como el órgano supremo de la Convención y en ella participan todos los países miembros. Desde entonces se han realizado 24 Conferencias para analizar la situación y establecer compromisos futuros. La COP25 se realiza bajo la Presidencia de Chile que, afectado por la crisis social que vive su país, renunció a alojar el evento en su capital. España recogió el testigo y finalmente se celebrará del 2 al 13 de diciembre en Madrid.

¿Cómo se implica la UNED?

La UNED, en línea con el compromiso que ha ido adquiriendo en los últimos años, va a realizar de manera paralela a la celebración de la COP25, un proceso de participación en la que estudiantes, docentes, profesores/as tutores/as y PAS pueden contribuir a definir los caminos por los que la universidad debe transitar para colaborar en los procesos de mitigación y/o adaptación al cambio climático desde todas sus áreas de actuación.

¡Tienes un sitio reservado en la COP25!

 Hemos diseñado un proceso participativo en el que tienes reservado un micrófono. Nuestro objetivo con este proceso es generar espacios de conversación y debate donde cada miembro de la comunidad educativa pueda encontrar un canal para hacer oír su voz, escuchar la de los demás, así como plantear necesidades y proponer posibilidades individuales y colectivas de actuación en torno al cambio climático en el contexto de nuestra universidad.

 Pretendemos, con el protagonismo de la comunidad educativa, crear discusiones fructíferas para desarrollar propuestas en positivo que pueda desarrollar la UNED, cada uno de los actores participantes en los debates, o bien cada persona individualmente.

Make
a
difference
today

¿Cómo puedes participar?

- Presencialmente en Madrid o en algunos centros asociados.
- De manera remota, conectándote a las presentaciones en directo y/o aportando tu visión en los debates de la plataforma.

PROGRAMACIÓN

2 de diciembre. Facultad de Sociología. Salón de Actos. (Y Centros Asociados)

16.30-17.30. Sesión de presentación.
17.45-19.45. Taller participativo: ¿Qué cambia la universidad con el Cambio?
19.45-20.30. Puesta en común

Contamos con una comunidad abierta en la plataforma: #COP25UNED

¡Participa en el espacio web!

Especial seguimiento de las noticias de la COP25 con foros de debate para continuar con los debates iniciados en el taller del día 2.

16 de diciembre Facultad de Sociología. Salón de Actos. (Y Centros Asociados)

16.30-18.30 ¿Qué cambiamos en la universidad? Presentación de aportaciones y debate en torno a las propuestas más destacadas con conexión a los Centros Asociados que se vinculen a la propuesta.

**¿Quieres empezar ya a ser parte del cambio?
¡No te pierdas nuestras noticias!**

Simposio Cambio Climático: o noso mundo, o noso futuro. 12 e 13 marzo de 2020.

Trátase dun foro de difusión e divulgación dos problemas aos que se enfrenta a sociedade actual en relación ao clima. Tratarase de dar unha visión realista e sensata da situación presente do noso planeta. Analizaremos os informes do Grupo Intergubernamental de Expertos sobre o Cambio Climático (IPCC) e trataremos de mostrar cales son as accións que debemos de levar a cabo para evitar que a temperatura media global supere os niveis que colocan aos seres humanos e á natureza nunha situación de alto risco.

Programa:

O cambio climático: escenario presente e futuro.

O quecemento global e as súas consecuencias. O desxeo.

Sebastián Álvaro Lomba

Dirixiu durante 27 anos (desde o comezo de emisións en 1982 ata 2009) o programa de Televisión Española Ao fío do imposible.

Tamén dirixiu para televisión dúas series: De cero a oito mil e A terra que herdamos.

Foi columnista do diario deportivo AS ata xullo do 2016 e tivo unha sección de aventura e deportes de alto risco no programa de radio O traveseiro da cadea Ser.

Os documentais de “Ao Fío do Imposible” foron premiados nos festivais de cinema e televisión máis importantes do mundo. Polo seu traballo recibiu, entre outras

distincións, tres medallas ao mérito militar e o Premio Nacional do Deporte. Escribiu ata agora quince libros, e é conferenciante e articulista.

Contaminación do ecosistema mariño.

Carlos Gil Fernández: CEO Maremasma (<https://maremasma.com/>). Responsable de actividades educativas. Coordinador de actividades deportivas. Responsable da escola de Mergullo. Biólogo Mariño. Especializado en Biodiversidade e Conservación mariña. Instrutor mergullo. Monitor de tempo libre

Cicloxéneses e a súa relación coas correntes mariñas.

Tony But.

Tony Butt está doutorado en Oceanografía Física pola Universidade de Plymouth. Este surfeiro e oceanógrafo inglés, vive dacabalo entre en Noroeste de España e o Suroeste de Sudáfrica. Pasou as súas primeiras épocas en España no País Vasco, e agora vive na fronteira entre Asturias e Galicia.

Pero para Tony non todo é ciencia, xa que colabora con diversas ONX's, como Save the Waves, Surfers Against Sewage ou Surfrider Foundation. Tamén en campañas como The Plastic Project.

Os seus libros publicados inclúen Waves for Surfing (2014), The Surfers Guide to Waves, Coasts and Climates (2009), A Surfer's Guide to Sustainability (2011) e Surf Science. Este último é o que presentaron hai pouco en Ferrol (Galicia) e do que leva preto xa de 10 edicións.

Tony vive por e para buscar e divulgar sobre as ondas. Tamén para educar en materia ambiental sobre todo en referencia ao mar e as ondas.

Foi moi viral a súa posición á fronte de campañas **contra a extracción petrolífera en augas das Illas Canarias e a favor das enerxías renovables**. Viviu en primeira **persoa a traxedia do Prestige** en augas galegas, e tirouse días sacando petróleo con cubos da auga. Un ano despois, aínda atopaba restos cando remaba ao pico.

Contaminación atmosférica: A calidade do aire que respiramos.

Contaminación de acuíferos e chan.

Economía circular e bioeconomía

Mercedes Rois Díaz. Dra. Enxeñeira de Montes. Investigadora da unidade de Bioeconomía de Instituto Forestal Europeo. Unidade de Sustentabilidade e Cambio Climático Actualmente traballa no Proxecto AFINET (Agroforestry Innovation Networks, H2020).

Transición enerxética: novos retos.

Liliana Grande Lamela. Enxeñeira de Camiños Canles e Portos. Norvento Enerxía. Profesora-titora do Centro Asociado á UNED en Lugo.

Conferencia de María Novo Vilaverde, cátedra UNESCO Educación Ambiental UNED.

Cátedra UNESCO de Educación Ambiental e Desenvolvemento Sustentable da Universidade Nacional de Educación a Distancia

Esta Cátedra é un ámbito académico de investigación, formación, información e cooperación, no nivel de posgrao. As súas liñas de investigación son: Educación Ambiental, Desenvolvemento Sustentable/Globalización, Complexidade/Novo Paradigma, Muller e Medio Ambiente e Responsabilidade Social Corporativa.

María Novo Vilaverde

Catedrática UNESCO de Educación Ambiental e Desenvolvemento Sustentable.

Doutora en Filosofía e Ciencias da Educación.

Desde fai trinta anos desenvolve a súa actividade docente e investigadora no campo da educación ambiental, o medio ambiente e o desenvolvemento sustentable.

Consultora Internacional da UNESCO en materia de medio ambiente, educación ambiental, e desenvolvemento sustentable.

Analista do Instituto de Estudos Transnacionais.

Directora do Posgrao Internacional en Educación Ambiental e Desenvolvemento Sustentable desde o ano 1990.

Directora do Proxecto ECOARTE, para a integración da Ciencia e a arte no tratamento das cuestións ambientais.

Publicou 24 libros, entre os que se inclúen tratados e ensaios sobre medio ambiente, educación ambiental, desenvolvemento sustentable, globalización e teorías da complexidade, así como poesía e narrativa.

Membro da Asociación de Mulleres Investigadoras e Tecnólogas (AMIT).

Membro do Consello Asesor da Cátedra UNESCO Filosofía, Dereitos Humanos e Democracia". Universidade Autónoma de Madrid.

Membro do Comité Científico de varias revistas científicas internacionais e nacionais.

5. CONTRIBUÍR Á DIVULGACIÓN E COMUNICACIÓN DA AXENDA 2030 E OS SEUS 17 OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SUSTENTABLE (ODS).

Xornada Axenda 2030 e Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable ODS. 28 de febreiro de 2020.

OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE

Esta actividade ten como fin dar a coñecer a axenda 2030 e os seus 17 obxectivos de desenvolvemento sustentable (ODS) entre os grupos de interese do Centro Asociado, a sociedade e institucións lucenses e o resto de Centros Asociados do Campus Noroeste da UNED.

A actividade desenvólvese no Centro Asociado de Lugo o día 28 de febreiro de 2019 e difundirase para todo o Campus Noroeste da UNED.

Convidarase a todas as institucións da provincia de Lugo: Concellos, Deputación, Delegación da Xunta,... a que formen aos seus traballadores a través desta xornada, que ademais poderase cursar on-line ou presencialmente.

O programa da mesma será o seguinte:

A Axenda 2030: antecedentes, proceso de aprobación e contido.

Victor Manuel González Sánchez. Profesor Contratado Doutor do Departamento de Economía Aplicada. UNED.

As universidades e a Axenda 2030.

María Esther Souto Galván. Catedrática de Dereito Eclesiástico. Vicerreitora de Política Institucional e Relacións Internacionais (vicerreitora 1ª). UNED.

O medio ambiente, un obxectivo múltiple nos obxectivos de desenvolvemento sustentable.

Amelia Pérez Zabaleta. Directora Cátedra AQUAE de Economía da auga. Vicerreitora de Economía. UNED.

Outras accións que levaremos a cabo en relación a difundir e **contribuír a alcanzar** os **ODS** son:

- Implementación do logo de ODS en todos os nosos documentos.
- Fortalecer o compromiso público e a súa participación pública no ámbito dos ODS.
- Demostrar o compromiso do sector universitario cos ODS.
- Desempeñar un papel protagonista no desenvolvemento e promoción de políticas de desenvolvemento sustentable.
- Iniciar e facilitar o diálogo, así como a acción intersectorial sobre a implementación dos ODS.
- Proporcionar ampla formación académica ou vocacional para implementar solucións de ODS.
- Dotar ao alumnado de coñecementos, habilidades e motivación para entender e abordar os ODS.

A UNED de Lugo tratará de ofrecer formación nos ODS demostrando a capacidade da institución de adaptarse a estas circunstancias cambiantes e tamén o seu labor universitario como Centro responsable e globalmente comprometido.

6. BIBLIOGRAFÍA

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/>

<http://www.ceida.org/>

<https://unfccc.int/climate-action/climate-neutral-now/i-am-a-company/organization/climate-neutral-now-pledge>

